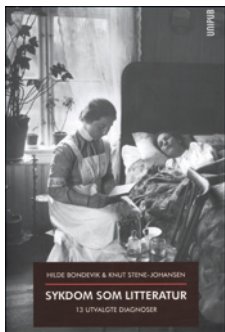

Interessant litterær reise i sykdomskultur

Hilde Bondevik, Knut Stene-Johansen
Sykdom som litteratur
 13 utvalgte diagnoser. 411 s. Oslo: Unipub,
 2011. Pris NOK 398
 ISBN 978-82-7477-506-0

Forfatterne har i mange år interessert seg for forbindelsen mellom medisin og humaniora, bl.a. med prosjektet *Infectio* ved Universitetet i Oslo i årene 2004–08. Boken er en direkte videreføring av dette interessante prosjektet som ble støttet av Norges forskningsråd.

Gjennom lesning av vestlig skjønnlitteratur ønsker forfatterne å problematisere hvordan vi lever i spennet mellom den allmenne *kunnskap* om sykdom og den spesifikke *erfaringen* med den. Boken er et godt eksempel på en kulturkritikk som evner å kombinere ulike metoder, perspektiver og kunnskapsområder: idéhistoriske, medisinske, litterære og historiske.

Det burde være av interesse for medisinerere å kjenne noe til sitt fags kulturhistorie og hvordan sykdom hører med til skjønnlitteraturens store temaer. «Jeg... formoder at leger *må* forestille seg en fiktiv verden, i tillegg til en reell, hvis de skal utøve sitt yrke», hevder George Rousseau (1). *All* kunnskap om faget kan ikke rommes av faget alene. Selv om medisinen anliggende er sykdommen og avviket, innebærer ikke dette at den interesserer seg for hvordan det er å *ha* sykdommen eller å *være* avvikeren. Her har fagmedisinen muligheten til å inkorporere skjønnlitteraturen, som gjennom sin kompleksitet og sitt «prinsipielle avvik fra dagligspråket» er spesielt egnet til å fremstille individets sykdomserfaring og sykdommens plass i kulturen og samfunnet. På denne måten erklærer forfatterne sitt ambisiøse, men ikke desto mindre relevante og interessante prosjekt: «[å] ... kanskje bidra til en utvidelse av det vi i generelle termer kan kalle en allmenmedisinsk forståelse av sykdom.»

I hvert av de 13 kapitlene betrakter forfatterne sykdommen med bredt perspektiv. Det dreier seg om «fundamentalsykdommene» pest, lepra, syfilis, tuberkulose og hysteri, for de fleste av dagens vestlige medisinerere medisinske «klenodier». Men også influensa, aids, epilepsi, kreft, hjertesykdom, anoreksi, depresjon og selvmord er med.

Forfatterne har dessuten innhentet medisinsk fagkunnskap som presenteres integrert i hovedteksten. Derved unngår man en oppstykkende, leksikal stil som ellers kunne ha virket kjedelig. Medisinen fremstår som en egen diskurs, men like fullt som en del av vår kultur. Dette gjelder for eksempel kapitlet om hysteri, hvor forfatteren trekker lange historiske linjer fra tidlig moderne medisin på 1800-tallet til våre dagers fibromyalgi, kronisk tretthetssyndrom og AD/HD.

Kapitlene om kreft og depresjon, blant vår tids mest utbredte tilstander, viser ved lesning av Zorn, Gustafsson og Duras hvordan lidelsen vender seg til en slags mening, ikke som en karriere, men ved å stå som en fyllestgjørende kontrast til det forflatende, jagende livet man lever som «frisk». Her blir sykdommen forstått og opplevd gjennom det litterære språket – den gis en annen retning, bort fra den vanlige, og utfordrer medisinen på dens hippokratiske ed: Hvordan forholder vi oss til at «å få kreft er det meste intelligente jeg noen sinne har gjort» (Zorn), eller avvisning av behandling fordi kreftsmerten «... er likevel *min* smerte og ingen annens» (Gustafsson) eller til Duras' *algofili* (smerteavhengighet)?

De store klassiske sykdommene har dimensjoner og mytiske elementer som har inspirert en svær skjønnlitterær kanon, generert

religiøse og politiske bevegelser og endret historien. Når det gjelder de «store» (i betydningen utbredte) sykdomstilstandene av i dag, som fedme, diabetes, astma, allergi, fibromyalgi, hypertensjon og tretthet for å nevne noen, synes ikke disse å vekke like stor interesse som temaer for kunsten. Man kan spekulere på hvorfor, men det forklarer uansett hvorfor forfatterne ikke har gitt dem plass i denne boken om sykdom som litterært språk.

Guri Aarseth

Larvik

Litteratur

1. Rousseau GS. Literature and medicine: towards a simultaneity of theory and practice. *Lit Med* 1986; 5: 152–81.

Engasjert om incest

Toril Brekke

Ut med det!

Incest skal tales i hjel, ikke ties i hjel! 148 s, ill.
 Oslo: Aschehoug, 2011. Pris NOK 299
 ISBN 978-82-03-23987-8

Fra begynnelsen av 1980-årene var det en gryende erkjennelse i det psykiatriske fagmiljøet av at incest var langt hyppigere enn man tidligere hadde trodd, og at incest var en oversett forklaringsfaktor i dysfunksjonelle familier og ved forskjellige psykiske forstyrrelser.

Brukerdrevne sentre ble en pådriver i opplysnings- og hjelpearbeidet for incestutsatte, og det personlige engasjement har preget driften. Åpenhet er blitt det viktigste våpenet i kampen mot dette ondet – derfor mottoet «Incest skal tales i hjel, ikke ties i hjel!».

Støttesenter mot incest i Oslo var først ute og åpnet i 1986. Denne boken er utgitt i forbindelse med 25-årsjubileet. I dag har dette senteret 15 årsverk, og det er kommet til over 20 andre tilsvarende sentre utover landet. Boken er en blanding av historisk dokumentar, festskrift og sterke personlige fortellinger. Illustrasjonene understreker og utdyper teksten, og layouten er tiltalende.

Jubileumsboken er lett å lese, men har et alvorstunget innhold. En anerkjent forfatter er engasjert til å skrive. Hun møter tematikken med et blikk utenfra. Teksten er velskrevet, klar og direkte, inndelt i korte kapitler. Den starter med en takk fra statsråd Audun Lysbakken.

Incestsentrene har gjort et stort veiryddingsarbeid landet rundt. Boken er en ubehagelig påminnelse om det uhørte som fortsatt skjer i de lukkede rom, skjult bak skammens mur hos usynlige ofre.

Stig Heskestad

Jæren distriktpsykiatriske senter NKS
 Bryne